HOTĂRÂREA CURȚII (Camera întâi)

30 mai 2013 *

„Directiva 93/13/CEE — Clauzele abuzive care figurează în contractele încheiate cu consumatorii — Examinare din oficiu de către instanța națională a caracterului abuziv al unei clauze contractuale — Consecințele care trebuie stabilite de instanța națională din constatarea caracterului abuziv al clauzei”

În cauza C-397/11,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Fővárosi Bíróság (Ungaria), prin decizia din 12 iulie 2011, primită de Curte la 27 iulie 2011, în procedura

Erika Jőrös

împotriva

Aegon Magyarország Hitel Zrt.,

CURTEA (Camera întâi),

compusă din domnul A. Tizzano, președinte de cameră, domnii M. Ilešič, E. Levits, M. Safjan și doamna M. Berger (raportor), judecători,

avocat general: domnul P. Mengozzi,

grefier: domnul A. Calot Escobar,

având în vedere procedura scrisă,

luând în considerare observațiile prezentate:

— pentru guvernul maghiar, de K. Szíjjártó și de Z. Fehér, în calitate de agenți;

— pentru guvernul spaniol, de A. Rubio González, în calitate de agent;

— pentru Comisia Europeană, de M. Owsiany-Hornung, precum și de M. van Beek și de V. Kreuschitz, în calitate de agenți,

având în vedere decizia de judecare a cauzei fără concluzii, luată după ascultarea avocatului general,

pronunță prezenta

* Limba de procedură: maghiara.

Hotărâre

1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea Directivei 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii (JO L 95, p. 29, Ediție specială, 15/vol. 2, p. 273), în special a articolului 6 alineatul (1) din aceasta.

2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între doamna Jőrös, pe de o parte, și Aegon Magyarország Hitel Zrt. (denumită în continuare, „Aegon”), pe de altă parte, în legătură cu sumele datorate în executarea unui contract de credit încheiat între aceste părți.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

3 Articolul 3 alineatul (1) din Directiva 93/13 definește clauza abuzivă în următorii termeni:

„O clauză contractuală care nu s-a negociat individual se consideră ca fiind abuzivă în cazul în care, în contradicție cu cerința de bună-credință, provoacă un dezechilibru semnificativ între drepturile și obligațiile părților care decurg din contract, în detrimentul consumatorului.”

4 Articolul 4 alineatul (1) din această directivă precizează:

„[…] caracterul abuziv al unei clauze contractuale se apreciază luând în considerare natura bunurilor sau a serviciilor pentru care s-a încheiat contractul și raportându-se, în momentul încheierii contractului, la toate circumstanțele care însoțesc încheierea contractului și la toate clauzele contractului sau ale unui alt contract de care acesta depinde.”

5 În temeiul articolului 5 din directiva menționată:

„În cazul contractelor în care toate clauzele sau o parte a acestora sunt prezentate consumatorului în scris, acestea trebuie întotdeauna redactate într-un limbaj clar și inteligibil. […]”

6 În ceea ce privește efectele constatării caracterului abuziv al unei clauze, articolul 6 alineatul (1) din directivă prevede:

„Statele membre stabilesc că clauzele abuzive utilizate într-un contract încheiat cu un consumator de către un vânzător sau un furnizor, în conformitate cu legislația internă, nu creează obligații pentru consumator, iar contractul continuă să angajeze părțile prin aceste clauze [a se citi «potrivit dispozițiilor sale»], în cazul în care poate continua să existe fără clauzele abuzive.”

Dreptul național

Dreptul material

7 Potrivit articolului 209 alineatul (1) din Legea IV din 1959 privind Codul civil (a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény, denumit în continuare „Codul civil”), în vigoare la data încheierii contractului de credit în discuție în litigiul principal, „o clauză contractuală generală sau o clauză a unui contract încheiat cu un consumator care nu a fost negociată în mod individual este abuzivă atunci când, în mod unilateral și fără niciun fel de justificare, cu încălcarea cerințelor de bună-credință și de loialitate, instituie drepturi și obligații ale părților de natură să îl dezavantajeze pe cocontractantul părții care a impus clauza respectivă”.

8 Articolul 209/A alineatul (2) din Codul civil prevede că asemenea clauze sunt nule.

9 Articolul 2 litera d) din Decretul guvernamental 18/1999 (II. 5.) privind clauzele care trebuie considerate abuzive în contractele încheiate cu consumatorii [a fogyasztóval kötött szerződésben tisztességtelennek minősülő feltételekről szóló 18/1999 (II. 5.) kormányrendelet] din 5 februarie 1999 (*Magyar Közlöny* 1999/8) prevede că se prezumă a fi abuzive, până la proba contrară, clauzele contractuale care permit cocontractantului consumatorului să modifice unilateral contractul fără a specifica un motiv justificat și în special să majoreze cuantumul contraprestației financiare stabilite în contract sau cele care permit acestui cocontractant să modifice unilateral contractul pentru un motiv întemeiat prevăzut în contract, dacă, în acest caz, consumatorul nu are dreptul să denunțe contractul sau să îl rezilieze cu efect imediat.

Dreptul procedural

10 Potrivit articolului 3 alineatul (2) din Legea III din 1952 privind Codul de procedură civilă (a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törveny, denumit în continuare „Codul de procedură civilă”), sub rezerva unei dispoziții legale contrare, instanța este ținută de cererile și de argumentele juridice formulate de părți.

11 În conformitate cu articolul 23 alineatul (1) litera k) din Codul de procedură civilă, instanțele regionale sunt competente să soluționeze acțiunile care au ca obiect stabilirea nevalidității clauzelor contractuale abuzive în temeiul, printre altele, al articolului 209/A alineatul 2 din Codul civil.

12 Avizul 2/2010VI.28./PK din 28 iunie 2010 al camerelor reunite ale Secției civile din cadrul Legfelsőbb Bíróság (Curtea Supremă a Ungariei) cu privire la anumite aspecte procedurale referitoare la acțiunile în constatarea nulității aduce următoarele precizări:

„4. a) Instanțele trebuie să constate din oficiu nulitatea numai în cazul în care aceasta este vădită și poate fi constatată fără echivoc pe baza elementelor de probă disponibile. […]

b) Instanța are obligația de a constata din oficiu nulitatea în procedura în apel în cazul în care elemente din procedura în primă instanță permit să se constate fără echivoc existența unui motiv de nulitate. […]

5. a) […] În cauzele civile, instanțele sunt ținute în general de împrejurările de fapt expuse în cuprinsul cererii introductive, de obiectul acesteia și, prin urmare, de dreptul pe care partea înțelege să îl exercite. În conformitate cu articolul 121 alineatul 1 litera c) din Codul de procedură civilă, cererea introductivă trebuie să indice dreptul invocat, însă nu și un temei juridic concret. Faptul că este ținută de cererea introductivă nu înseamnă, așadar, că instanța este ținută de temeiul juridic invocat în mod eronat de parte. Dacă situația de fapt expusă de parte conferă cererii introductive sau cererii reconvenționale un alt temei, instanța poate să dea o calificare corectă raportului juridic.

[…]”

Litigiul principal și întrebările preliminare

13 La 4 iulie 2007, doamna Jőrös a încheiat un contract de credit cu Aegon, o instituție financiară maghiară, pentru suma de aproximativ 160 000 de franci elvețieni (CHF), virată în forinți maghiari (HUF), cu termen la 15 august 2024.

14 Respectivul contract, încheiat pe baza unui formular preredactat de instituția financiară, prevedea plata unor dobânzi, a căror rată a fost stabilită la momentul încheierii contractului la 4,5 % pe an, și a unui comision de administrare, în rată de 2,2 % pe an la aceeași dată. Comisionul de rambursare era egal cu 1,5 % din valoarea totală a împrumutului, însă nu putea fi mai mic de 250 CHF și nici mai mare de 1 759 CHF. Dobânda anuală efectivă globală a creditului era, așadar, de 7,658 %.

15 Clauza 3.2 din partea generală II din contractul de credit încheiat între doamna Jőrös și Aegon prevedea că, la încheierea fiecărui exercițiu financiar, creditorul are dreptul de a modifica cuantumul comisionului de administrare pentru următorul exercițiu, în conformitate cu tarifele și potrivit metodei prevăzute în regulamentul permanent al acestei instituții financiare.

16 Clauza 8.2 din acest contract stipula că creditorul are dreptul de a modifica unilateral nivelul ratei dobânzii sau cuantumul celorlalte comisioane prevăzute în contract, precum și de a introduce noi tipuri de comisioane și taxe în situația în care costurile necesare pentru finanțarea operațiunii se modifică.

17 Clauza 12.2 din același contract prevedea că, în cazul în care, ca urmare a modificării unei dispoziții legale sau a oricărei alte dispoziții administrative sau a modificării interpretării acestor dispoziții, în sarcina Aegon sunt generate noi cheltuieli pe care nu a putut să le prevadă la momentul semnării contractului, împrumutatul va avea obligația de a plăti, la cererea acestei instituții, o sumă care să acopere cheltuielile respective sau, ca modalitate alternativă, această instituție va avea dreptul de a modifica unilateral dobânda aplicabilă împrumutului sau cuantumul comisioanelor.

18 Contractul de credit nu prevedea, în cazul unei modificări unilaterale de către instituția financiară, dreptul împrumutatului de a rezilia contractul cu efect imediat.

19 Doamna Jőrös a introdus o acțiune împotriva Aegon, instituția creditoare, la Pesti Központi kerületi bíróság (Tribunalul Sectorului Central din Pesta), în care a invocat nevaliditatea parțială a contractului de credit, susținând că dispozițiile din contract aveau un caracter excesiv, contrar bunelor practici și fictiv. Cu toate acestea, doamna Jőrös nu a solicitat instanței să constate nulitatea parțială a acestui contract în temeiul caracterului abuziv al dispozițiilor sale.

20 Prin hotărârea din 2 decembrie 2010, Pesti Központi kerületi bíróság a respins acțiunea formulată de doamna Jőrös. Din motivarea acestei hotărâri rezultă că doamna Jőrös nu a reușit să demonstreze caracterul excesiv, contrar bunelor practici și fictiv al dispozițiilor în litigiu din contractul de credit.

21 Doamna Jőrös a formulat apel împotriva acestei hotărâri la Fővárosi Bíróság (devenită Fővárosi Törvényszék). Ea invocă nulitatea clauzelor 3.2., 8.1, 8.2 și 12.2 din contractul de credit, pentru motivul că acestea ar fi în mod vădit contrare bunelor practici, deoarece dau creditorului posibilitatea de a modifica unilateral clauzele contractuale și impun debitorului să suporte consecințele modificărilor ulterioare introduse de creditor, asupra cărora debitorul nu are însă nicio influență. Doamna Jőrös arată că, în urma modificărilor intervenite în aplicarea acestor clauze, valoarea împrumutului și cheltuielile de rambursare au crescut în așa măsură încât nu le mai poate face față.

22 În aceste condiții, Fővárosi Bíróság a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) Instanța națională acționează conform prevederilor articolului 7 alineatul (1) din Directiva [93/13] în cazul în care, după ce a constatat caracterul abuziv al uneia dintre condițiile contractuale generale care face obiectul cererii, examinează problema nulității contractului pentru acest motiv, fără ca părțile să o fi cerut în mod expres?

2) Instanța națională trebuie să acționeze în același mod descris la prima întrebare în cadrul unei acțiuni inițiate de consumator, deși, în principiu, constatarea nulității unui contract din cauza caracterului abuziv al uneia dintre condițiile contractuale generale nu este de competența unei instanțe districtuale, ci a unei instanțe superioare, în cazul în care partea care suferă prejudiciul formulează o acțiune în acest temei?

3) În cazul în care răspunsul la cea de a doua întrebare este afirmativ, instanța națională poate examina în cadrul unui apel caracterul abuziv al unei condiții contractuale generale, în cazul în care acest aspect nu a fost invocat în procedura în primă instanță, iar în conformitate cu dreptul național, ca regulă generală, în apel nu pot fi luate în considerare fapte noi sau probe noi?"

Cu privire la întrebările preliminare

Cu privire la a treia întrebare

23 Prin intermediul acestei întrebări, care trebuie analizată în primul rând, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă Directiva 93/13 trebuie interpretată în sensul că instanța națională, sesizată în apel cu un litigiu privind validitatea clauzelor cuprinse într-un contract încheiat între un vânzător sau furnizor și un consumator pe baza unui formular preredactat de vânzător sau furnizor, poate examina caracterul abuziv al clauzelor în litigiu în cazul în care această cauză de nevaliditate nu a fost invocată în procedura în primă instanță, iar în conformitate cu dreptul național, ca regulă generală, în apel nu pot fi luate în considerare fapte sau probe noi.

24 Cu titlu introductiv, trebuie arătat că, astfel cum a subliniat Comisia Europeană, decizia de trimitere nu conține nicio precizare referitoare la prezentarea, în apel, de către părțile din litigiul principal a unor fapte sau elemente de probă noi. În măsura în care cea de a treia întrebare ar trebui interpretată în sensul că privește, în parte, aspectul dacă instanța de apel, sesizată cu un litigiu având ca obiect validitatea clauzelor cuprinse într-un contract încheiat între un vânzător sau furnizor și un consumator, este obligată să accepte prezentarea de fapte sau de elemente de probă noi, această parte a întrebării ar fi, așadar, ipotetică și, în această măsură, inadmisibilă (a se vedea prin analogie în special Hotărârea din 29 ianuarie 2013, Radu, C-396/11, punctul 24).

25 Pentru a răspunde la acea parte admisibilă a întrebării, trebuie amintit că articolul 6 alineatul (1) din Directiva 93/13, potrivit căruia clauzele abuzive nu creează obligații pentru consumator, constituie o dispoziție imperativă care urmărește să substituie echilibrul formal pe care îl instituie contractul între drepturile și obligațiile cocontractanților printr-un echilibru real, de natură să restabilească egalitatea dintre aceste părți (a se vedea în special Hotărârea din 14 iunie 2012, Banco Español de Crédito, C-618/10, punctul 40, și Hotărârea din 21 februarie 2013, Banif Plus Bank, C-472/11, punctul 20).

26 Pentru a asigura protecția urmărită de Directiva 93/13, Curtea a subliniat deja în mai multe rânduri că situația de inegalitate care există între consumator și vânzător sau furnizor nu poate fi compensată decât printr-o intervenție pozitivă, exterioară părților la contract (a se vedea în special Hotărârile citate anterior Banco Español de Crédito, punctul 41, și Banif Plus Bank, punctul 21, precum și jurisprudența citată).

27 Având în vedere aceste considerații, Curtea a hotărât că instanța națională este obligată, de îndată ce dispune de elementele de drept și de fapt necesare în acest sens, să aprecieze din oficiu caracterul abuziv al unei clauze contractuale care se încadrează în domeniul de aplicare al Directivei 93/13 și, prin aceasta, să suplinească dezechilibrul existent între consumator și vânzător sau furnizor (a se vedea în special Hotărârile citate anterior Banco Español de Crédito, punctele 42-44, și Banif Plus Bank, punctele 22-24).

28 În consecință, rolul atribuit instanței naționale de dreptul Uniunii în domeniul avut în vedere nu se limitează doar la simpla posibilitate de a se pronunța cu privire la natura eventual abuzivă a unei clauze contractuale, ci implică și obligația de a examina din oficiu acest aspect de îndată ce dispune de elementele de drept și de fapt necesare în acest sens (a se vedea în special Hotărârile citate anterior Banco Español de Crédito, punctul 43, și Banif Plus Bank, punctul 23).

29 În ceea ce privește punerea în aplicare a acestor obligații de instanța națională care se pronunță în apel, trebuie amintit că, în lipsa unei reglementări în dreptul Uniunii, modalitățile procedurilor de apel destinate să garanteze protecția drepturilor pe care justițiabilii le au în temeiul dreptului Uniunii țin de ordinea juridică internă a statelor membre în temeiul principiului autonomiei procedurale a acestora. Totuși, aceste modalități nu trebuie să fie mai puțin favorabile decât cele aplicabile unor situații similare din dreptul intern (principiul echivalenței) și nici să fie reglementate astfel încât să facă practic imposibilă sau excesiv de dificilă exercitarea drepturilor conferite de ordinea juridică a Uniunii (principiul efectivității) (a se vedea în acest sens Hotărârea citate anterior Banco Español de Crédito, punctul 46, și Banif Plus Bank, punctul 26).

30 În ceea ce privește principiul echivalenței, trebuie arătat că din principiul menționat rezultă că, în măsura în care instanța națională care se pronunță în apel dispune de facultatea sau are obligația de a aprecia din oficiu validitatea unui act juridic în raport cu normele naționale de ordine publică, chiar dacă această contrarietate nu a fost invocată în procedura în primă instanță, ea trebuie de asemenea să își exercite o astfel de competență pentru a aprecia din oficiu, în raport cu criteriile stabilite în Directiva 93/13, caracterul abuziv al unei clauze contractuale care intră în domeniul de aplicare al acestei directive. În ipoteza în care instanța națională ar stabili că, în situații de natură internă, dispune de această competență, ea va fi obligată să își exercite această competență într-o situație precum cea din litigiul principal, care pune în discuție garantarea drepturilor pe care consumatorii le au în temeiul dreptului Uniunii (a se vedea în acest sens Hotărârea din 6 octombrie 2009, Asturcom Telecomunicaciones, C-40/08, Rep., p. I-9579, punctele 53 și 54, precum și Hotărârea din 30 mai 2013, Asbeek Brusse și de Man Garabito, punctele 45 și 46).

31 În orice caz, este necesar să se arate că, pe baza dosarului care i-a fost prezentat, Curtea nu dispune de niciun element de natură să dea naștere unor îndoieli în privința conformității reglementării în cauză în acțiunea principală cu acest principiu.

32 În ceea ce privește principiul efectivității, trebuie amintit că, potrivit unei jurisprudențe constante a Curții, fiecare caz în care se ridică problema dacă o prevedere procedurală internă face imposibilă sau excesiv de dificilă aplicarea dreptului Uniunii trebuie analizat ținând cont de locul pe care respectiva prevedere îl ocupă în cadrul procedurii în ansamblul său, de modul în care se derulează și de particularitățile acesteia în fața diverselor instanțe naționale (a se vedea Hotărârea Banco Español de Crédito, citată anterior, punctul 49 și jurisprudența citată). Instanța națională este obligată să interpreteze și să aplice pe cât posibil ansamblul dispozițiilor naționale în cauză astfel încât să asigure punerea în aplicare efectivă a drepturilor garantate prin dispozițiile din dreptul Uniunii.

33 În speță, reiese din dosarul prezentat Curții că, potrivit punctului 4 litera b) din Avizul 2/2010VI.28./PK al camerelor reunite ale Secției civile din cadrul Legfelsőbb Bíróság din 28 iunie 2010, instanța de apel trebuie să aibă în vedere din oficiu o cauză de nulitate în cazul în care elemente din procedura în primă instanță permit să se constate fără echivoc existența unui motiv de nulitate.

34 Acest aviz precizează de asemenea la punctul 5 litera a) că, în cazul în care situația de fapt expusă de reclamant conferă cererii introductive un alt temei juridic decât cel invocat de respectiva parte, instanța sesizată poate să recalifice în drept, în mod adecvat, temeiul cererii care i-a fost prezentată.

35 Astfel cum susține guvernul maghiar în observațiile pe care le-a prezentat Curții, din acest aviz se poate deduce că, în sistemul jurisdicțional maghiar, instanța care se pronunță în apel este competentă, de îndată ce dispune de elementele de drept și de fapt necesare în acest scop, să constate, din oficiu sau

prin recalificarea temeiului juridic al cererii, existența unei cauze de nulitate a unei clauze contractuale care se deduce din aceste elemente, chiar în condițiile în care partea în litigiu care ar fi putut să o invoce nu s-a prevalat de această cauză de nulitate.

36 Astfel cum s-a amintit la punctul 30 din prezenta hotărâre, din moment ce instanța națională care se pronunță în apel dispune de această competență în situațiile de natură internă, ea trebuie să o exercite într-o situație precum cea discuție în litigiul principal, care pune în discuție garantarea drepturilor pe care consumatorii le au în temeiul Directivei 93/13.

37 În aceste condiții, este necesar să se considere că normele naționale de procedură aplicabile în litigiul principal nu sunt, în sine, de natură să facă imposibilă sau excesiv de dificilă garantarea drepturilor pe care Directiva 93/13 le conferă consumatorilor.

38 Având în vedere considerațiile care precedă, trebuie să se răspundă la a treia întrebare că Directiva 93/13 trebuie interpretată în sensul că, din moment ce instanța națională, sesizată în apel cu un litigiu privind validitatea clauzelor cuprinse într-un contract încheiat între un vânzător sau furnizor și un consumator pe baza unui formular preredactat de respectivul vânzător sau furnizor, poate să examineze, potrivit normelor de procedură interne, orice cauză de nulitate care rezultă fără echivoc din elementele prezentate în procedura în primă instanță și, eventual, să recalifice temeiul juridic invocat pentru a demonstra nevaliditatea acestor clauze în funcție de faptele stabilite, ea poate să aprecieze, din oficiu sau prin recalificarea temeiului juridic al cererii, caracterul abuziv al respectivelor clauze în raport cu criteriile stabilite în această directivă.

Cu privire la prima întrebare

39 Prin intermediul acestei întrebări, instanța de trimitere urmărește, în esență, să afle dacă articolul 7 din Directiva 93/13 trebuie interpretat în sensul că instanța națională care a constatat caracterul abuziv al unei clauze contractuale poate examina din oficiu dacă este cazul să anuleze contractul pentru acest motiv, în condițiile în care părțile nu au formulat o cerere în acest sens.

40 În ceea ce privește acțiunile care implică un consumator individual, articolul 6 alineatul (1) prima parte a tezei din Directiva 93/13 obligă statele membre să stabilească că „în conformitate cu legislația internă, [clauzele abuzive] nu creează obligații pentru consumator”.

41 Curtea a interpretat această dispoziție în sensul că instanța națională trebuie să stabilească toate consecințele care decurg, potrivit dreptului național, din constatarea caracterului abuziv al clauzei în discuție pentru a se asigura că respectiva clauză nu creează obligații pentru consumator (a se vedea în special Hotărârile citate anterior Banco Español de Crédito, punctul 63, și Banif Plus Bank, punctul 27). În această privință, Curtea a precizat că, atunci când consideră că o clauză contractuală este abuzivă, instanța națională are obligația să nu o aplice, exceptând cazul în care consumatorul, după ce a fost informat de instanță, se opune (a se vedea în acest sens Hotărârea din 4 iunie 2009, Pannon GSM, C-243/08, Rep., p. I-4713, punctul 35).

42 Din această jurisprudență rezultă că eficacitatea deplină a protecției prevăzute de Directiva 93/13 impune ca instanța națională care a constatat din oficiu caracterul abuziv al unei clauze să poată să stabilească toate consecințele acestei constatări, fără a aștepta ca consumatorul, informat cu privire la drepturile sale, să prezinte o declarație prin care să solicite anularea clauzei respective (a se vedea în acest sens Hotărârile citate anterior Banif Plus Bank, punctul 28, precum și Asbeek Brusse și de Man Garabito, punctul 50).

43 Astfel cum a statuat deja Curtea, o legislație națională precum cea în discuție în cauza principală, care prevede că sunt nule clauzele declarate abuzive, îndeplinește cerințele articolului 6 alineatul (1) din Directiva 93/13 (a se vedea în acest sens Hotărârea din 26 aprilie 2012, Invitel, C-472/10, punctele 39 și 40).

44 Instanța națională trebuie să aprecieze în plus care este incidența constatării caracterului abuziv al clauzei în discuție asupra validității contractului respectiv și să stabilească dacă acest contract poate exista fără respectiva clauză (a se vedea în acest sens Ordonanța din 16 noiembrie 2010, Pohotovost', C-76/10, Rep., p. I-11557, punctul 61).

45 În această privință, articolul 6 alineatul (1) *in fine* din Directiva 93/13 precizează că respectivul „contract continuă să angajeze părțile potrivit dispozițiilor sale, în cazul în care poate continua să existe fără clauzele abuzive" (Hotărârea din 15 martie 2012, Pereničová și Perenič, C-453/10, punctul 29).

46 După cum a arătat Curtea, obiectivul urmărit de legiuitorul Uniunii în cadrul Directivei 93/13 nu constă astfel în anularea tuturor contractelor care conțin clauze abuzive, ci în restabilirea echilibrului dintre părți, menținând totodată, în principiu, validitatea întregului contract (a se vedea în acest sens Hotărârea Pereničová și Perenič, citată anterior, punctul 31).

47 În ceea ce privește criteriile care permit să se aprecieze dacă un contract poate continua să existe efectiv fără clauzele abuzive, Curtea a statuat că atât modul de redactare a articolului 6 alineatul (1) din Directiva 93/13, cât și cerințele privind securitatea juridică a activităților economice susțin o abordare obiectivă la interpretarea acestei dispoziții (Hotărârea Pereničová și Perenič, citată anterior, punctul 32). Cu toate acestea, prin faptul că a procedat numai la o armonizare parțială și minimă a legislațiilor naționale privind clauzele abuzive, directiva menționată nu se opune posibilității de a se declara, cu respectarea dreptului Uniunii, nulitatea întregului contract încheiat între un vânzător sau furnizor și un consumator și care conține una sau mai multe clauze abuzive atunci când se dovedește că aceasta asigură o protecție mai bună a consumatorului (a se vedea în acest sens Hotărârea Pereničová și Perenič, citată anterior, punctul 35).

48 Prin urmare, este necesar să se răspundă la prima întrebare că articolul 6 alineatul (1) din Directiva 93/13 trebuie interpretat în sensul că instanța națională care constată caracterul abuziv al unei clauze contractuale este obligată, pe de o parte, fără a aștepta ca consumatorul să prezinte o cerere în acest sens, să stabilească toate consecințele care decurg, potrivit dreptului național, din această constatare pentru a se asigura că această clauză nu creează obligații pentru consumator și, pe de altă parte, să aprecieze, în principiu pe baza unor criterii obiective, dacă respectivul contract poate continua să existe fără acea clauză.

Cu privire la a doua întrebare

49 Prin intermediul acestei întrebări, instanța de trimitere urmărește să afle, în esență, dacă Directiva 93/13 trebuie interpretată în sensul că o instanță națională care a constatat din oficiu caracterul abuziv al unei clauze contractuale poate examina dacă este cazul să anuleze contractul pentru acest motiv, în condițiile în care, potrivit normelor de procedură interne, alte organe jurisdicționale sunt competente să soluționeze acțiunile care au ca obiect stabilirea nevalidității clauzelor contractuale abuzive.

50 În această privință, trebuie arătat că revine ordinii juridice a fiecărui stat membru atribuția de a desemna instanțele competente pentru a soluționa litigiile care pun în discuție drepturi individuale derivate din ordinea juridică a Uniunii, însă statele membre poartă responsabilitatea de a asigura, în fiecare caz, protecția efectivă a acestor drepturi. Sub această rezervă, nu revine Curții sarcina de a se implica în soluționarea problemelor de competență care pot apărea în domeniul organizării judiciare

naționale ca efect al calificării anumitor situații juridice întemeiate pe dreptul Uniunii (a se vedea în special Hotărârea din 17 septembrie 1997, Dorsch Consult, C-54/96, Rec., p. I-4961, punctul 40, și Hotărârea din 22 mai 2003, Connect Austria, C-462/99, Rec., p. I-5197, punctul 35).

51 Cu toate acestea, după cum s-a amintit la punctele 43 și 44 din prezenta hotărâre, Curtea a interpretat articolul 6 alineatul (1) din Directiva 93/13 în sensul că instanța națională trebuie să stabilească toate consecințele care decurg, potrivit dreptului național, din constatarea caracterului abuziv al clauzei în discuție, pentru a se asigura că aceasta nu creează obligații pentru consumator.

52 În aceste condiții, din cerințele unei interpretări a dreptului național conforme Directivei 93/13 și unei protecții efective a drepturilor consumatorilor rezultă că instanța națională trebuie să aplice, în măsura posibilului, normele sale de procedură internă astfel încât să atingă rezultatul stabilit la articolul 6 alineatul (1) din această directivă.

53 Se impune, așadar, să se răspundă la a doua întrebare că Directiva 93/13 trebuie interpretată în sensul că instanța națională care a constatat din oficiu caracterul abuziv al unei clauze contractuale trebuie, în măsura posibilului, să aplice normele sale de procedură internă astfel încât să stabilească toate consecințele care decurg, potrivit dreptului național, din constatarea caracterului abuziv al clauzei în discuție pentru a se asigura că aceasta nu creează obligații pentru consumator.

Cu privire la cheltuielile de judecată

54 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera întâi) declară:

1) **Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii trebuie interpretată în sensul că, din moment ce instanța națională, sesizată în apel cu un litigiu privind validitatea clauzelor cuprinse într-un contract încheiat între un vânzător sau furnizor și un consumator pe baza unui formular preredactat de către respectivul vânzător sau furnizor, poate să examineze, potrivit normelor de procedură interne, orice cauză de nulitate care rezultă fără echivoc din elementele prezentate în procedura în primă instanță și, eventual, să recalifice temeiul juridic invocat pentru a demonstra nevaliditatea acestor clauze, în funcție de faptele stabilite, ea poate să aprecieze, din oficiu sau prin recalificarea temeiului juridic al cererii, caracterul abuziv al respectivelor clauze în raport cu criteriile stabilite în această directivă.**

2) **Articolul 6 alineatul (1) din Directiva 93/13 trebuie interpretat în sensul că instanța națională care constată caracterul abuziv al unei clauze contractuale este obligată, pe de o parte, fără a aștepta ca consumatorul să prezinte o cerere în acest sens, să stabilească toate consecințele care decurg, potrivit dreptului național, din această constatare pentru a se asigura că această clauză nu creează obligații pentru consumator și, pe de altă parte, să aprecieze, în principiu pe baza unor criterii obiective, dacă respectivul contract poate continua să existe fără acea clauză.**

3) **Directiva 93/13 trebuie interpretată în sensul că instanța națională care a constatat din oficiu caracterul abuziv al unei clauze contractuale trebuie, în măsura posibilului, să aplice normele sale de procedură internă astfel încât să stabilească toate consecințele care decurg, potrivit dreptului național, din constatarea caracterului abuziv al clauzei în discuție pentru a se asigura că aceasta nu creează obligații pentru consumator.**

Semnături